

โครงการจากใจสู่ใจ: นวัตกรรมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงภายใน
เพื่อการปฏิรูปภายนอกของผู้ต้องขัง

From Hearts to Hearts Project: The Innovation of Transformative Learning
Programme for Prison Reform

บทคัดย่อ

โครงการจากใจสู่ใจ: นวัตกรรมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงภายในเพื่อการปฏิรูปภายนอกของผู้ต้องขัง ภายใต้การจัดทำกรอบยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) พัฒนาคุณภาพชีวิตและมิติด้านในของสตรีต้องขังและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดสุขภาวะทางปัญญา ความมั่นคงภายใน มีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ เกิดสัมพันธภาพและความเข้าใจ ต่อระบบบนหนทางแห่งความสุขและการเคารพซึ่งกันและกันมากขึ้น ๒) ร่วมมือกับสำนักพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ และเจ้าหน้าที่เรือนจำ ขยายผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ เพื่อฟื้นฟูจิตใจและเสริมศักยภาพเจ้าหน้าที่ (Empowering) ให้ทำงานได้อย่างมีความสุข มีความเข้าใจมุมมองเชิงสังคม และสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตและการทำงานได้ ๓) สร้างเครือข่าย ระบบ กลไกในการทำงานร่วมกันระหว่างเรือนจำในภาคนั้น ๆ และหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสตรีต้องขังและองค์กรในพื้นที่ที่สนใจทำงานกับสตรีผู้ต้องขัง เพื่อขยายเครือข่ายการทำงานร่วมกัน โดยเน้นที่พื้นที่เรือนจำกลางขอนแก่นเป็นหลัก และ ๔) ขยายผลการเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขังออกสู่เรือนจำอื่นๆ เช่น เรือนจำสวรรคโลก (แดนหญิง) ทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก และพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรในการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูจิตใจ สร้างความเข้มแข็งทางใจ ให้แก่ผู้ต้องขังกลุ่มเฉพาะที่สอดคล้องกับนโยบายของกรมราชทัณฑ์และตรงตามสถานการณ์ปัญหาของเรือนจำ ผลการดำเนินโครงการพบว่าผู้บริหารของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ เรือนจำอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย และเรือนจำกลางขอนแก่น เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดูแลเยียวยาจิตใจและฟื้นฟูศักยภาพภายในของผู้ต้องขังตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์ จึงมีส่วนช่วยในการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของโครงการฯ เป็นอย่างดี อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษายังช่วยให้ผู้ต้องขังเกิดความตระหนักรู้ในตนเอง เข้าใจตนเอง เกิดสติและสมาธิ และรับฟังกันมากขึ้น และพบว่ากลุ่มผู้ต้องขังแกนนำได้กลับมาตระหนักถึงว่าความสุขแท้เกิดจากความมั่นคงของจิตใจ การเห็นคุณค่าในตนเองและการช่วยเหลือให้ผู้อื่นมีความสุข รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและมุมมองของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อผู้ต้องขังจนนำไปสู่ความเข้าใจและเกื้อกูลกันมากขึ้น นอกจากนี้ คณะทำงานพบว่า การที่จะนำหลักสูตรเข้าไปใช้ในแต่ละเรือนจำจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เข้ากับบริบทการทำงานและเห็นควรที่จะมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับเจ้าหน้าที่เรือนจำต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานเรื่องการเปลี่ยนแปลงมิติจิตใจของผู้ต้องขังร่วมกัน การสร้างแกนนำผู้ต้องขังรุ่นใหม่ การจัดการองค์ความรู้ การสื่อสารสาธารณะ และการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในพื้นที่เรือนจำกลางขอนแก่น การผลักดันให้

ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่เป็นเรือนจำต้นแบบสุภาพะ ตลอดจนการขยายผลไปยังเรือนจำจังหวัดอื่น ๆ และการสร้างภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและความยั่งยืนในงานพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีต้องขัง

คำสำคัญ : ผู้ต้องขัง จิตตปัญญาศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงมิติภายใน